

Сагит Садыков

ТАҢҒЫШЫК

САҒИТ САДЫҚОВ

ТАҢҒЫ ШЫҚ

ӨЛЕҢДЕР

«ЖАЗУШЫ» БАСПАСЫ,
А л м а т ы — 1981

Каз 2
С 15

Садықов Сағит.

С 15 Таңғы шық. Өлеңдер.— Алматы, «Жазушы», 1981.— 56 бет.

«Таңғы шық» — Сағит Садықовтың тұңғыш жинағы. Бұл шығармаларында ол замандастарымыздың өмірі мен еңбегін, сүйініш-толғаныстарын шабыттана жырлайды. Әдемілік, сұлулық, әсем өнер акынның жиі-жиі оралып отыратын сүйікті тақырыбының бірі.

Өзі Ұлы Отан соғысына қатынасқан майдангер автор. «Елдігім менің», «Батыр туралы баллада» атты толғауларында соғыс жылдарын, Совет солдаттының ерлігін мадақтап, бейбіт өміріміздің салтанатын сөз етеді.

С $\frac{10700-021}{402(05)-81}$ 101—81 4702230200

Каз 2

© «Жазушы» — 1981

Сағит Садықов

РОСА ПОУТРУ

Стихи

(на казахском языке)

Редактор А. Ахметов. Художник А. Тастаев.

Худ. редактор Т. Ордабеков. Техн. редактор Н. Галицкая.
Корректор Ж. Нургожина.

ИБ 1675

Сдано в набор 11.11.80. Подписано к печати 3.02.81. УГ21009.
Формат 70×90^{1/32}: Бумага тип № 1. Гарнитура литературная.
Печать высокая. Печ. л. 1,75. Усл. печ. л. 2,04. Уч.-изд. л. 2,1.
Тираж 4000 экз. Заказ № 5002. Цена 25 коп.

Издательство «Жазушы» Государственного комитета КазССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, 480046, пр. Абая, 143.

Типография оперативной и билетно-бланочной продукции производственного объединения полиграфических предприятий «КІТАП» Государственного комитета Казахской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Алма-Ата, ул. К. Маркса, 15/1.

* * *

Сүйемін алтын арай нұрлы елімді,
Сүйемін тың түлеткен гүлді өңірді.
Сүйемін ашық аспан сұлулығын,
Көңілге медеу қылған жырлы өмірді.

Әр сөзі аялаған адам жанын,
Сүйемін шұғылалы заман заңын.
Ол менің күн дидарлы бақыт көркім,
Ол менің өмір атты — жан арманым.

Үн қосып кеудемдегі қуанышқа,
Жыр соғып жүрегімде тұрады ұста.
Балқыған сол сынаптай сезіміммен,
Қосылып тартып келем ұлы ағысқа.

Ісіме, өнеріме талап берген,
Білуге, үйренуге тағат берген.
Советтік құдіреттім де, құрметтім сол
Мен — шәкірт, ол — ұстазым сабақ берген.

Соғыстан соң еккен едім бір шыбық,
Жапырақ жайып қаулап өсіп тұр шығып.
Еңбегімен адам сыйлы болсын деп,
Берген екен әсемдікті тіршілік.

Қанша байлық адам қолы жасаған,
Мен де саған үлесімді қоса алам.
Тыншымаймын жұртқа сыйлап жырымды,
Көп болсын деп еңбек құмар дос адам.

Ісімізді планетамыз ән қылып,
Күлкімізден оянса екен таң күліп.
Жау дегенің өшіріліп сөздіктен,
Бас әріпті тұрса достық мәңгілік.

Жасай берсін, жасай берсін тіршілік,
Өсе берсін әрбір бөбек — бір шыбық.
Барлық әлем гүлге оранып жатсын деп
Оралғанбыз рейхстагқа ту тігіп!

КОММУНИСТЕР

Жұлдызын тосып үміттің,
Жанымды күнге жылыттым.
Коммунистерден үлгі алып,
Бақытты болу қызық тым.

Бір әнді қозғап бір әнім,
Самғайды көңіл-пырағым.
Көтерген көкке еңсемді
Коммунистер — алғыр қыраным.

Жалғасып ертең бүгіндер,
Жарастық көркім күлімдер.
Өмірді сүйген жүрекке
Коммунистердің жырын бер!

Жүргендей бірге күн көсем,
Арманыммен де тілдесем.
Жүрегімді күнде жылытқан
Коммунистерім жүр есен!

ОРЫС ДОСЫМА

Біздер алғаш таныстық,
Кешегі қан майданда.
Кейін тағы табыстық,
Тың көтерген ауданда.

Ыстық жүрек лебіңмен
Қыстың, досым, қолымды.
Құтты болсын дедім мен,
Келгенің тым орынды.

Доспен жұмыс істеген
Әрі жеңіл, өнімді,
Өмір сүру доспенен
Қандай қызық көңілді.

Достар үшін әрдайым
Ашық менің құшағым.
Ән-жырымды арнаймын,
Бауырыма ап қысамын.

АНАМА

Айдай аппақ, күндей нұрлы ажарлым,
Жаны дарқан — жәрмеңкелі базарлым.
Мен ауырсам тоқсан түрлі ем іздеп,
Жан дертімнен сауықтырып ала алдың.

Тербеуші едің аясында әр әннің,
Жібек баулы ақ бесігін балаңның.
Көңілім шалқып сен күлгенге шаттанып,
Сезінуші ем тыныш күндер хабарын.

Білте, майы таусылса да фонарьдың,
Күн көзіндей жанарыңнан нәр алдым.
Жүрегіме бар ғаламды сыйғызған,
Саған теңеу қайдан іздеп табармын.

Ақ таңындай мынау нұрлы заманның,
Бүгін жарған бір гүлің боп жаралдым.
Аумай тартқан немереге сүйсініп,
Сағынышпен өзінді еске аламын.

ЖИЙРМА АЛТЫНШЫ ЖЫЛҒЫЛАР

Бәйгі атындай аршынды,
Уақыт тізгін бермейді.
Біз өткерген бар шындық,
Жыр боп жүрек кернейді.

Келді кезек маған да,
Жігіттікті жыр қылар,
Жадымдасың әмәнда,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Шаншып жауды жерінде,
Ту қадаған ұл бұлар,
Тың көтерген елімде,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Қайсың қалай үйлендің,
Ашылмаған сыр бұлар,
Бұл да елдікті сүйгенің,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Қолда барды бөлісіп,
Өмір сырын бірге ұғар,
Дәстүр құрған келісіп,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Егін орып, мал жайып,
Жұлдыздағы сырды ұғар,
Ісің неткен ғажайып,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Алатаудай айбарлы,
Қырау шалған шың бұлар,
Бұлтсыз күндей жайдары,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Өнерімен қуантып,
Көңілге күй тудырар,
Халқын сүйген құмартып,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Күзде көктеп құлпырған,
Арман атты гүл бұлар,
Ұлы-қыздары ұй құрған,
Жиырма алтыншы жылғылар.

Ағарса да шаштарың,
Қартаймаңдар, құрбылар,
Құрдастарым, достарым,
Жиырма алтыншы жылғылар!

ДАЛАНЫҢ АҚ ГҮЛІ

Арайлап атты таң,
Ақ гүлдер оянды,
Дүние шаттықтан,
Ақ нұрға боялды.
Сен тұрдың, анажан,
Көз алмай даладан.

Аялап ақ гүлді,
Бақытқа балаған.

Әділет арманын,
Самғатып алысқа,
Аттанды жан-жарың
Солдат боп соғысқа,
Ақ гүлдей, анашым,
Мөлтілдеп көз жасың,
Сездірмей қайғынды,
Еңбекпен жалғастың.

Ай өтті, жыл өтті,
Сағыныш жүдетті,
Қинады сол бізді,
Жандырды жүректі,
Қайғырма өткенге,
Ер жетті енді ұлың,
Ақ гүлдей көктемгі
Жайраңда, сен бүгін!

ӨНЕРІМ-АЙ

Өнерім-ай, сұлу мүсін құрметтім,
Сенсіз қайтіп қызық дәурен сүрмекпін.
Өмір бойы жұпарыңмен тыныстап,
Сенің адал тәрбиенді үлгі еттім.

Ренжіме кеш айттың деп назыңды,
Сағынамын көктемінді, жазыңды.
Сені сүйіп, саған ауған арманым,
Мәңгілік боп жүрегіме жазылды.

Менің үшін, өнер, атың ұлы есім
Сәуле шашып қызықтыра бересің.
Үмітімнің қос қанаты секілді,
Мені алысқа алып ұшып келесің.

Жылуымсың, жарығымсың жанатым
Мен — көбелек сенен рахат табатын.
Сахнадағы әнім менен күйім де,
Ақ қағазға суретім сен салатын.

Жүрсем-дағы салтанатты қалада,
Жүрсем-дағы толқынданған далада,
Өзіңменен ұйқасады өлеңім,
Өлеңіммен бірге еседі самала.

Өнерім-ай, сұлу мүсін құрметтім,
Ақ маңдайлы арманысың сен көптің.
...Сұлулығың сезімімді оятып
Самалыңа жаным сергіп, бірге өстім!

АҚ ТІЛЕК

Жұбан Молдағалиевке

Мен де бір өнерпазың, Жұбан аға,
Көңілім өлең-жырсыз құба дала.
Алауын таң нұрының көрмей адам,
Өмірден үміткер боп жүре алар ма?!

Әдетім жыр оқысам қуанатын,
Жәрмеңкем асыл сөзден құралатын.
Түр менің төргі бөлмем сөресінде,
Рухани ырысымдай Жұбан атың.

Қазақта жазушы да, ақын да көп,
Олардан бөлектенер қақым да жоқ.
Сонда да сенің үнің сағындырып,
Өлең боп түнейтіндей қасымда көп.

Тәтті үміт тамсандырып ояғанда,
Жырыңа ғашық көңіл тоя алған ба.
Алдымда алау ұстап тұрғандайсың,
Шомылтып өнерліні ой-арманға.

Өлеңмен орнатқандай шыңға мүсін,
Әр тілде жиһан кезіп жүр дауысың.
О баста қазақ отау тіккен жылы,
Шыр еттің дүниеге, жырлау үшін.

Алпыс жыл сонан бері өтсе-дағы,
Әр жылдың өзің болдың бесқонағы.
Құлпыртып жыр көктемін нәсеріңмен,
Өмірге құштар еттің басқаларды.

Бұл күнде ел де алпыста, сен де алпыста,
Әлі тың, балға соғып жүр қарт ұста.
Өзіңе бапкерлігің жарасып тұр,
Жырларың самғай берсін ұшқан құсша!

Бар тіршілік бір мен үшін жаралып,
Бір мен үшін сән-салтанат құрғандай,
Кеудемдегі даналық пен балалық
«Арман» атты дуэт айтып тұрғандай.

Тағат таппай алып ұшып көңілім,
Тез-тез басып келіп жеттім алаңға,
Алаулайды менің қызық өмірім,
Жалаушадай нұр таратып ғаламға.

Жазира жаз, жұпар иісі аңқыған,
Адам жанын ұмтылдырған арманға.
Қандай ыстық шат күлкілер шалқыған,
Достар үні естіледі қырдан да.

Домбыралар жаңа күйге бұралып,
Әсем әндер қанат қақты биіктен.
Елеңдеймін соны тыңдап бірауық,
Құмарланып ел өнерін сүйіп мен.

Біреулер жүр ат қамшылап, қыз қуып,
Біреулер тұр тамашалап бәйгіні.
Кезек-кезек жас палуандар бел буып,
Әзіл-оспақ гүлеп жатты той күні.

Күн бойына ел қызығын дамылдап,
Дүйім халық жан рахатын табады.
Мейрам сайын жаңа бір ой жалындап,
Достығымның арман отын жағады.

Көңіл шіркін қыз-жігіттей бой жеткен,
Жайып салып үміттің жыр кілемін.
Ертеңімді қарсылаумен еңбекпен,
Қартаюға уақыт таппай келемін.

КӨҢІЛ ҚАСИЕТІ

Уа, жауқазын нәрестем, сені көріп,
Елжірейді ет жүрек мейрім төгіп,
Аңғал ем ғой өзіндей, тәй бастым да,
Көремісің тұрмын мен қайда келіп.

Бұл өмірде болсын деп өз дегенім,
Жігіттікпен желігіп жезде болдым.
Балдыздар да жатсынбай үйірсек боп,
Жалғыздықты әсте бір сезбеп едім.

Күйеу ем ғой қалайша қайнағамын,
Тым асығыс екен деп ойға аламын.
Келіндер де базарлы болып қапты,
Бәрі туыс, бәрі дос айналамның.

Жаны дарқан ақындай жыр ұшырған,
Келсем бүгін ертелеу жұмысымнан,
Бір жиенім еңбектеп өлең айтып,
Екіншісі жылап тұр, інісі ұрған.

Кемпірім жүр бәрінің ортасында,
Өңгеріп ап кенжесін арқасына,
Біздің үйде жәрмеңке боп жатқандай,
Қосылдым кеп солардың алқасына.

Өмір заңын ұғынып білгендеймін,
Жидесі мол тоғайға кіргендеймін.
Әжесі отыр жоғалтқан ақ бантигін,
Тауып алып шашыма ілгендейін.

Солар көрсін аталық өнерімді,
Қызықтаумен күтейін келер күнді.
Бүгін тағы ұшырдым пәк көңілден,
Бесік жыры деген бір өлеңімді.

ҮҢІЛДІМ БІР СӘТ АЙНАҒА

Әтірлеп бұйра шашымды,
Үңілдім бір сәт айнаға.
Тұр екен бір шал ашулы,
Сұқтана қарап ойлана.

Япыр-ай, мынау әкем ғой,
Дедім де кенет селк еттім.
Өткеннің бәрі қатерге,
Орала кетті, сыр шерттім.

Балаша бейқам сүрінген...
Жүріске қайта қамдандым.
Ата боп қаппын бүгін мен,
Айнадан оны аңғардым.

Армандар шоршып ұшқандай,
Көз алмай қаппын қадалып.
Әндетіп өткен құстардай,
Алыстай берді балалық.

Ақ қырау басқан самай шаш,
Ұсап тұр мына өзіме.
Шал боппын әкем қарайлас,
Көңілім жігіт кезімде.

Өкініш емес бірақ бұл,
Сабырлық бергей ұлыңа.
Ел үшін жүрсем ұзақ жыл,
Тұрар ма екем сыныңа.

БАЛАЛЫҚТЫ АҢСАУ

Уа, балалық, қайдасың, қай жақтасың,
Көрінші бір көңілім ойнақтасын.
Жалт еткеннің бәріне қарай берем,
Сенің күлкің жанымды жайнатқасын.

Уа, балалық, сен неге шет жүресің,
Әлде ойынға алаң боп кетті ме есің?
Өзің едің аңсарым-арман құсым,
Түндігінен көңілімнің кеп кіретін.

Алыстаған сағымдай мұна қытасың,
Сағыныштан ағарған шығар шашым.
Аңсағанда көңіліме өлең-жыр боп,
Шабыт сыйлап, сүйсінтіп, қуантасың.

Өнерлінің сені аңсап шықса үні,
Ел үшін деп көңілінде ұста мұны.
Қинайтыны тек мені, сен жоқ жерде
«Кәрі қойдан» тағдырдың қысқа күні.

САҒЫНЫШ

Көктемгі шақта,
Көгілдір уақта,
Сайрайды бұлбұл,
Тербеліп бақта.
Мәнерлі өнер-эсермен,
Табысып достар,
Билейді жастар.
Отырмын үнсіз,
Шашымда ақ бар,
Мұрадай қалған әкемнен.

Қараймын гүлге,
Қараймын күнге.
Барлаймын бәрін,
Жастармен бірге.
Көңіл мен ойды жүгіртіп,
Қиялмен ұшып.
Ғаламды құшып,
Шарлаймын бір сәт.
Жігіттік қысып,
Шашымның ағын ұмытып.

Бақша іші сайран,
Кеудемде майдан.
Мазасыз жүрек,
Салады ойран.
Тарылтып арман тынысын,
Бәрінен қиын.
Осы бір түйін,
Байлайды қолды.
Шаршайды миың,
Шықпайды үнің, сыбысың.

Мен үшін бірақ,
Бәрі де жырақ.
Бәрі де ертек,
Бәрі де жұмбақ.
Соғыс жыл көрген түстердей.
Жамаулы көңіл,
Жасқаншақ не бір
Сағыныш екен,
Көктемгі өмір,
Тулайды әттең күш бермей.

* * *

Сүйемін кең даланың ақ самалын,
Сүйемін шат күлкісін жас баланың.
Солар ғой айналама толтыратын,
Хош иіс жұпар лебін бақшалардың.

* * *

Сағындым мен гүл жазира майымды,
Сағындым мен қалампырлы қайыңды.
Сағынышты жыр-бұлақтан суарып,
Өрге үйретіп келем көңіл-тайымды.

Сипап өткен самалы да даламның,
Аймалайды әлдиіндей анамның.
Осынау бір жасыл дарқан өмірден,
Басталғандай бал дәурені жаңа әннің.

Көк белеске күн шұғыла төккендей,
Жан жайлауым құлпырады көктемдей.
Мал мыңғырып ел жайлауға көшкенде,
Бұл дүние өлең-жыр боп кеткендей.

Аясында көктем атты арманның,
Пәк көңіл мен үмітіме жалғандым.
Желе жортып тай бурылдың үстінде,
Құндақтағы домбырамды қолға алдым.

Алматыға барарда,
Өнер ұмыт қалар ма,
Жырларымды парақтап,
Жал-құйрығын тарақтап.
Келтіремін ретке.

Алматыға келгенде,
Алатауды көргенде,
Риясыз күлімдеп,
Жыр оқимын біріндеп,
Маза бермей жүрекке.

Алматыдан кетерде,
Өр максатка жетердей
Үміт-моншақ тағынып
Ауылымды сағынып
Риза болам құрметке.

Әзірше жәй осылай,
Осылай-ақ болсын-ай
Менің албырт көңілім
Жырын жырлап елімнің
Барын сыйлап жүр көпке!

Тосын бір сәт солдат көрсем болғаны,
Елестейді сонау майдан жолдары.
Көкірегім қартаға ұсап төселіп,
Шуылдайды Европаның орманы.

Ел бірлігін медеу етіп көңілге,
Жауды кудық құштарлықпен өмірге. '
Әлі күнге соғыс деген сол сөздің,
Жарақаты жазылмай жүр көңілде.

Адам біткен екі жақ боп аңдысып,
Шөп басында дір-дір етті таңғы шық.
Жұмыр жер де азаланған анадай,
Аунап жатты қайғыланып қан құсып.

Қастандықтың шаңы торлап аспанды,
Өрт шарпыды бүрін жарған жас талды.
Комсомол ем, қайсар едік жау қуған,
Ұмытқам жоқ сол он жеті жасты әлі!

МАЙОР МАУЛЕТОВҚЕ

Кетпеген жаз дидары келбетіңнен,
Көңілің Ақжайықтай тербетілген.
Күлкіңде Сары өзеннің сыңғыры бар,
Үніңмен жаңғырығып бірге күлген.

Өмірдің ұғынғандай жәй мәнісін,
Ой ұштап қаламмен де айналыстың,
Іздерің жауды қуған, жырға айналып,
Жоғалтпай жалғап жүрсің арман ұшын.

Қасарып қан майданда жеңілмеген.
Қараймын нәр тұлғаңа сенімменен.
Қайратың сақталғандай жігіт күйде,
Сарыала орден, медаль өңірленген.

Жерлесім, ауылдасым, ақылдасым,
Танимыз өздерің деп ғасыр басын.
Жүрсең де алты ондықты дөңгелетіп,
Ініге қайрат берер жасындайсың.

* * *

Сенің күлкің арманымның ақ таңы,
Сенің көркің сұлулықтың аспаны.
Албырттығың үңілдіріп, тамсантип,
Үзілдіріп ойлатпайсың басқаны.

Жапырақтай жібек желге тербеліп,
Еркелейсің жарастыққа жол беріп.
Жаңбыр болсам шомылдырып алар ем,
Аялаған қызғалдағым сен болып.

Шатқалдағы жалғыз аяқ өткелдің
Жағасына жанымды алып көп келдім.
Сен өттің де, арғы жақта күттің-ау,
Әттең, әттең, мен тәуекел етпедім.

Ұзарса да мынау кешкі көлеңкем,
Жігіт көңіл, тұрар сүйіп, сені еркем.
Жүрегінде сыр сандығым сақталған,
Бір құпия тұңғыықсың терең сен.

ЖОЛДА

Жолда ән салып келемін,
Дала гүлдерін теремін.
Аққан бұлақпен жарысып,
Арман соңынан еремін.

Жолда ән салып келемін,
Аспан мөлдірін көремін.
Сенің жазира күлкіндей,
Жадырай түседі реңім.

Жолда ән салып келемін,
Сергітіп, сүйсінтіп өлеңім.
Мендегі шабытты сәттердің,
Бәрін де еліме беремін!

* * *

Көңілімді еліктіріп бүгін менің,
Жаныма таяу келіп күлімдедің.
Тұрдым-ау от айналған көбелектей,
Баса алмай жүрегімнің дүбірлеуін.

Ақ маңдай, қарақат көз, ай қабағым,
Сен неге наз күлкінді қайталадың,—
Дегенді айтқым келіп талпынсам да,
Теңіздей дауыл соққан шайқаламын.

Еркімнен әкеткендей тегі мені,
Тынысым алабұртып демігеді.
Бейтаныс, толықсыған салқын сұлу,
Қол созым жерден күліп керіледі.

Аппағым-ау, сүйем десең гүл атам,
Сол үніңмен көңілімді жұбатам.
Сонда ғана өзім барын сезініп,
Сонда ғана өзімді өзім ұнатам.

Бұл өмірде жалғаспасам ешкіммен,
Күйбеңдеген тіршілігім еш мүлдем.
Сенің күлкің жаңғырығым секілді,
Арманымның жайлауынан естілген.

Екеу ара бағыт алып бір ыңғай,
Ширатылсақ өзің өрген бұрымдай.
Өлеңге ұксап жұбымыздың ұйқысы,
Бой көтерсін ақындардың жырындай.

Аппағым-ау, сүйем десең гүл атам,
Сол үніңмен көңілімді жұбатам.
Айтқан сөзің медеу болып жаныма,
Мәңгі бірге жүргенінді ұнатам.

* * *

Айналдым мен көзіңнен,
Сағыныш боп қадалған.
Жыр ұшырдың сөзімнен,
Нұр тұтатып жанардан.

Айналдым мен күлкіңнен,
Жылуындай шуақтың.
Мөлдір шықтай іркілген,
Ағысындай бұлақтың.

Айналдым мен ойыңнан,
Шетсіз-шексіз заңғардай.
Нүктедейсің қойылған,
Бір бақытсың армандай.

Ыстықсың-ау, сымбаттым,
Күннің ерке нұрындай.
Сөзімдегі жұмбақсың,
Жазылмаған жырымдай.

ӘНІҢДІ АҢСАЙМЫН

Көз салып көктемнің арайлы таңына,
Аңсаймын, құрбыжан, әніңді сағына.
Шырқашы қайта бір, жаңғырта даланы,
Гүлдер де сырласын ән салған шағында.

Ойнақы самалдай, жұпарлы бір жалын,
Көңілімді мәз етіп, ақ гүлдей ырғалдым.
Тыңдаймын, тоймаймын әуенді сазыңа.
Үніңе бой балқып, іңкәр боп түр жаным.

Көз салып көктемге — көгілдір сағымға,
Аңсаймын, құрбым-ау, әніңді сағына.
Сайрашы, бұлбұлым, тоғайың болайын,
Ұлассын арманым қалтқысыз жаныңа!

* * *

Нәрестенің күлкісі,
Ақындардың жыр күші,
Ана деген сөзде түр
Бояудың да түр түсі.

Сендер бірі бәрісің,
Шын шаттықтың нәрісің.
Таусылмайтын бақытсың,
Алаулаған жалынсың.

Құшағыңа гүлді алып,
Құлпырасың ырғалып.
Әнге айналған армандай,
Гүлдене бер бұр жарып.

ТҰҢҒЫШ ӘН

Мөлдіреген бұлақтай,
Алаулаған шырақтай.
Бір әсем ән қиялымда ойнайды
Шұғылалы шуақтай.

Ақ сәулесін шашып күн,
Арманымды тасытсын.
Осынау әнді бес сызықты дәптерден
Ұшырғанша асықтым.

Сағынышым самғасын,
Туған елді шарласын.
Жүрегімді жарып шыққан, тұңғыш ән
Анашыма арналсын.

БЕСІК ЖЫРЫ

Жаутаң-жаутаң етесің,
Жәрмеңкелі бөпешім.
Өз-өзіңнен гуілдеп,

Күйлер шертіп кетесің.
Тәй-тәй басып өсесің,
Күлімдеші, көкешім.

Арай күнім алтыным,
Жанарымдай жаркыным.
Дамыл таппай күн бойы,
Көңілің өсіп шалқыдың.
Тербетейін әлдилеп,
Ұйықтай қойшы, алтыным.

ҰЛЫМА

Дауысыңнан айналайын іңгәлаған,
Сен үшін жыр салаға жырламаған.
Өзіңді жұбатпақ боп иіскеу үшін,
Мамаңның қойынынан ұрлап алам.

Құшқандай жүрегіммен нұрлы күнді,
Аялап әлдилеймін тірлігіңді.
Замана бізді солай өркелетіп,
Бергендей екеу ара бір ғұмырды.

Шат күлкің берекемдей жалғасатын,
Әке ойын биіктерге самғатасың.
Бұлқынып құшағымды мінбе қылып,
Гүлдеп билік алып үн қатасың.

Мөлдір көз уыз күлкі көк белесің,
Елесім, тілеулесім, өкшелесім.
Жүздіріп жүргендейсің айдынында,
Аңсаған арманымның көк кемесін.

БАТЫР ТУРАЛЫ БАЛЛАДА

*Совет Одағының Батыры
Мәжит Жүнісовке арнаймын.*

Өнерлі еді Әскербек,
Жұртқа мойын бұрғызған,
Ол ерлікті қастерлеп,
Тастан мүсін тұрғызған.

Ел көзіне тым ыстық,
Әр қашанда асыл жан.
«Батыр Мәжит Жүнісов», —
Деп тұғырда жазылған.

Сол мүсіннің маңынан,
Кетпей жүрді бір адам.
Ана болар сағынған,
Көз айырмай тұр онан.

Ақ жаулығын сәл қозғап,
Күрсінеді ол деміге.

Бір өртеніп, бір мұздап
Байқар емес мені де.

Соғыс салған жараны,
Ушықтырып алғандай.
Үнсіз дертке таланды
Ойы ойға жалғанбай.

Тұрғандайын тас солдат,
Жан төзімін ұзартып.
Жанарынан жас парлап,
Толқиды ана құмартып.

Соғыс, соғыс, сұм соғыс,
Құлазыттың, жүдеттің.
Ұмыт қалды күн көріс,
Ажал боп сен дүр еттің.

Сол бір қанды майданда
Оралмапты бұл боздақ.
Балдырғанын ойға алған
Шіркін ана тұрды ұзақ.

Батырлығын ұлының,
Ұғынғандай мүсіннен.
Тілейді елдің ғұмырын —
Тыныштықты ішінен.

О, гажайып өнер-ай,
Көрген адам тамсанған.
Әскербектің шебері-ай,
Салқын тасқа жан салған.

Түсті есіме менің де,
Өз анамның тағдыры.
Соғыс жылдар көзінде,
Жұрт көп жылап, аз күлді.

Жас болсам да ол кезде,
Фашистермен алыстым.
Ана деген бір сөзде,
Тұрды Отаны намыстың.

Салқын окоп қар басқан,
Сықыр етсе елеңдеп.
Автоматқа жармасқам,
Жау сазайын берем деп.

Ауылдағы шерлі анам,
Өз саулығын ұмытып.
Хат жолдайтын ол маған,
Жан сезіммен жылытып.

Майдан мен тыл арасын,
Жалғастырып жақсы үміт.
Содан қуат алатын,
Сақа солдат — жас жігіт.

Тазартқым кеп жер үстін,
Қара ниет жендеттен.
Қайран анам, сен үшін,
Жауды қудым сен боп мен.

Сағынсам да өзіңді,
Мың сабырлық қыламын.
Сен сыйлаған төзімді
Бақытым деп ұғамын.

Уа, жасампаз анашым, ,
Мен жауыңа оқ аттым.
Тірі жүріп адастым,
Тірі жүріп жоғалттым.

Жоғалтқам жоқ мен, бірақ,
Жанарыңның жарығын.
Көкірегімде ән ұзақ,
Алаулайды жалының.

Мынау тұрған ана да,
Жан толқытып ұлына.
Қарайды кеп қадала,
Тас мүсінге қызыға.

Жан ботасын сүюден,
Жалығар ма анашы, —
Жансыз тасқа иіген,
Сағынышын қарашы!

Тоғысқандай ойыма,
Үнсіз біраз тұрыстық.
Жөн сұрасып кейін біз,
Жақынырақ білістік.

* * *

Сонау соғыс жылдары,
«Қазанкада» болып ем.
Көз алдымда тұр бәрі,
Ұмытқам жоқ оны мен.

Сары айдынның сазанын,
Бөлін беріп бар жанға.
Қамқор талай ананың,
Өтгі өмірі арманда.

Өгіз жегіп арбаға,
Артист болып ән салған.
Мен сондағы сары бала,
Құрт майын да тамсанған.

Сонау Нарын құмының,
Тірлігімен тыныстап.
Ел өнерін ұғындым,
Елмен бірге қызықтап.

Содан бергі өмірде,
Талай жылдар өтсе де.
Мәжитті осы өңірде,
Көрген күнім есте-ді.

Жұрт жиналып сөз бастап,
Военкомның алдында...
Тұрдым мен де көз тастап,
Жаным толқып зар, мұңға.

Жарқ еткендей күн бейуак,
Көрінді көкжиегі.
Құм төскейден құлдилап,
Кеп жетті бір түйелі.

Шөгерместен қоспағын,
Ырғып түсіп солдатша.
— Мен саптамын, достарым,
Қозға топты, жол баста.

Деді де ол іркілмей,
Бағыт алды батысқа.
Есте қалар бір күндей,
Әсер алғам сол тұста.

Осы малшы Мәжитті,
Жұрт бұрыннан білетін.

Талай рет газетте,
Көрген едік суретін.

Озаты боп ісінің,
Өнегесін танытқан.
Еркіндігін күшінің,
Бөлмейтін ол халықтан.

Өшпес сыры бұл күннің
Көкіректе сақталып.
Жылдар үнін жыр қылдым,
Жан сөремді ақтарып.

* * *

Бір қарасақ осы маң,
Толып кеткен адамға.
Ескерткішке ашылған,
Тамашалап қарауда.

Шықты ортаға ауылдың,
Бозаң сары бір шалы.
Орыс десең әлі күн
Ол қазақша ұрсады.

Ұрсады да әзілмен,
Жұбайласып ыңғайға.
Туысындай наз үнмен,
Сөз бастайды мұндайда.

Содан болар жұрт өзін,
Атайды екен қазақ шал.
Мәжит жайда ол сөзін,
Баян етті қазақша.

...Әскерге тән айланы,
Үйренуге мұрша жоқ.

Жау деген де айлалы,
Зұлымдығы сонша көп.

Пулеметін боратып,
Жолды бөгеп тастайды.
Зеңбіректен оқ атып,
Бомбасымен жасқайды.

Топырлайды ентелеп,
Жемтік көрген қасқырдай.
Тоқтар емес тым өжет,
Қарсы ұмтылып басқа ұрмай.

Білгісі де келмейді,
Қызыл тулы ел барын.
Бірақ совет ерлері,
Бұзды жаудың торларын.

Лек-легімен сап құрып,
Шықты қызыл қырандар.
Фашистерді састырып,
Көтерілді ұрандар.

Уралаған жаңғырық,
Шымырлатып даланы.
Автоматпен жау қуып,
Мәжит те ойран салады.

Бір шайқасқа кірді де,
Жиырма бес жендетті
Жайратып сап ол міне, ,
Жойқын ерлік көрсетті.

Неткен қазақ бұл өзі,
Қызу қимыл жасаған.

Деп жау көзбен сүзеді,
Қашып жүріп тасадан.

Сол фашистер жанталас,
Днепрден өткізбей.
Батқан күнмен қарбалас,
Ақылдары оқты үзбес.

Бәрінен де қиын-ды,
Осы түннің тағдыры.
Өту керек кейінгі,
Қалың қолдың барлығы.

Айла тапқыш бұндайда,
Барлаушылар жиналды.
Сөйтсе де олар бұл бойда,
Шешім таппай қиналды.

Күзгі тұман мұнартқан,
Байқатпайды жан-жақты
Тек қиялмен ұзартқан,
Ерлік жолдар жалғасты.

Тонты бастап бұл батыр,
Днепрге беттеді.
Бір шоғыр тал көк жасыл,
Сыбдыр етті шеттегі.

Осы екен деп жол басы,
Елең етті ол күбірлеп,
Жанында он жолдасы,
Тартты ілгері біріндеп.

Жалақ-жұлақ ауытқып,
Прожектор сәулесі.

Минут сайын шауып кеп,
Тінткілейді суды осы.

Аспан қайсы, су қайсы
Айыруың қиын-ақ.
Сонда да олар шайқасты,
Жау тылына кіріп ап.

Аз екенбіз демеді,
Автоматтар от алып,
Қуып атып келеді,
Қашқан жауды топталып.

Лақтырылған гранат,
Қоймаларды күл қылып.
Үсті-үстіне уралап,
Жүр батырлар құлшынып.

Қып-қызыл от ішінде,
Он жігіттің айқайы.
Бүкіл бір ел күшіндей,
Алған беттен қайтпады.

Осы бір сәт кейінгі,
Өтті судан қалың қол.
Түн тұманы сейілді,
Бағыт айқын, анық жол.

Таңғы майдан жарқылы,
Берлин жаққа бет алды.
Біздің Мәжит сол күні,
Батыр жігіт атанды.

Прагадай қаланы,
Ел жауынан тазартқан.

Бұл да Мәжит жаңағы,
Сенің ұлың қазақтан.

Деп қояды ол жұбатып,
Сергек сөзбен ананы.
Жаз көңілі гүл атып,
Бозаң сары бояғы.

Иә, солай туысқан,
Ұйытасың елдікті.
Қазақ шалдан білістік
Болған сонау ерлікті.

* * *

Кездестік бір тосын жәй,
Ескерткіштің түбінде.
Ал, шежіре досындай,
Сыр шертеді бүгін де.

Үнсіз толқып ана тұр,
Елдің сырын жаны ұғып.
Тас мүсін боп бала тұр,
Күн нұрына шағылып.

ЕСТЕЛІК ЖЫРЫ

*Қазақ ССР-нің халық артисі
Ш. Қажығалиевке арнаймын.*

Уә, Шәке, есінде ме, әне бір күн,
Күлімден шәй құйғаны Дәмегүлдің.
Отырдық кең бөлмелі зәулім үйде,
Баяндан естелігін бала күннің,

Тербеліп колхозды ауыл құндағында,
Өстің сен сонау Нарын құмдарында.
Құмбірлеп әр ауылда домбыра үні,
Жауқазын ел өнері түрды алдында.

Өнердің тал бойына жиып нәрін,
Білдің сен Құрманғазы, Дина барын.
Өзіңе төрт жасыңда ұстаз еттің
Ауылдың Шоқат деген күйші шалын.

Шерлінің перне басқан саусақтары,
Домбыра мектебі еді сол шақтағы.
Күн санап өнеріңе өнер қостың,
Ұғынып күй тарихын әр шақтағы.

Еңбекпен сәулеттеніп ел құмдағы,
Колхоздар клуб салды ол жылдары.
Аумаған кіп-кішкентай Қүрекең деп,
Малшылар ортаға алып күй тыңдады.

Басталып домбырамен думан басы,
Өнерге құштар еттің кәрі-жасты.
Есімде, сонау Орал сахнасында
Сайысқа түскенінді, білем жақсы.

Он саусақ перне қуып жорғалады,
Күй шалқып маңдай терің сорғалады.
Екі ішек сөйлегендей барлық тілде,
Көрген ем ақ домбыраң толғанған-ды.

Жүлдесін алқа топтың жеңіп алған,
Бұл өзі қай ауылдан келген, қайдан?
Деп қойып кейбіреулер тандай қақты,
Тамсанып өнеріңе болып қайран.

Жыл еді мың тоғыз жүз отыз тоғыз,
Әлі де толмаған ек он үшке біз.

Сонда да Ұялының күйшісі деп,
Өзінен тарап жатты жақсы лебіз.

Арманның толқынымен жарысқандай,
Шексіз ең өнер жолы алыс қандай.
Әкетті күдіреттей талпындырып,
Бұлқыntyп жас көңілің арыстандай.

Бүрк етті ойда жоқта соғыс өрті,
Бұлттанып күңгірт тартты өмір көркі.
Ол кезең кім-кімді де қинап еді,
Қимадық жүректегі елдік сертті.

Армандар шарпылғандай оқ-түтінге,
Үміттер құлазумен өтті күнде.
Сонда да күй шертуден жалықпадың,
Саспадың бар үшін де, жоқ үшін де.

Сұм соғыс мерт қылмасын ел мұрасын,
Дегендей күйттеп көңіл домбырасын.
Тиістің алабұртқан жан сезіммен,
Өнердің ұзартқың кеп өмір жасын.

Қазақтың Жұбановтай іздеппазы,
Туған деп бір кішкентай Құрманғазы.
Өзінді алдырды да Алматыға,
Жарқ етті арманыңның өнер жазы.

Мен сонда риза боп жігеріңе,
Қоштастым жүрек тақап жүрегіңе.
Аттандық сен оқуға, мен майданға,
Екеуміз ғашық едік бір өмірге.

Осылай кеттік алыс құлдырасып,
Жалғасты жамау күндер жылға ұласып.

Аспанды ажал бұлты торласа да,
Жаңылмай бір пернеден тұрдық басып.

Бейне бір өмір ертең, өнер — жұмбақ,
Ақын да арман еткен соны жырлап,
Бір күні операның кең залында,
Отырдым оркестрді көріп, тыңдап.

Домбыра, қобыз, сырнай қосылғанда,
Мәнерлі үн желдей есіп жосылғанда.
Келгендей көне тарих шежіре шал
Нарыннан перне бойлап осы маңға.

Дирижер жап-жас жігіт таныс маған,
Ол кезде жас едік біз толыспаған.
Қайтейік қатар жүріп өсе алмадық,
Ажалмен арпалыстық соғыс салған.

Тосын сәт кез қылсам деп өзінді бір
Сағынып сабылсам да төзім қылдым.
Көргенше ақ дидарың асығушы ем,
Кеудемде тайша тулап сезім шіркін.

Тағатсыз кәусәр көңіл бастап алға.
Жол түсіп талай бардым астанама.
Досым да жүреді екен жиһан кезіп,
Уағыздап ел өнерін басқаларға.

Өтіпті жүз көріспей он төрт мың күн,
Ғажап қой үзілмеген өмір шіркін,
Отырмын сол жылдардан түйін түйіп
Сахнаға қарап қойып дүркін-дүркін.

Күйшілер дәл басқандай ой сезімді
Қоңыр үн желпіндіріп кетті өзімді.

Осынау тұтас тұлға күштіліктен,
Сенің де көрем, досым, от кезінді.

Құс қанат қиялымды шарықтатып,
Әкетті сиқырлы әуен алып қашып
Жүрегім тұрсың ба деп өз орнында,
Қолыммен аялаймын басып-басып.

Тағы да әсем әуен қайталанды,
Үкілі тақиялар шайқалады,
Жалт ойнап күй теңіздің төскейінде,
Дирижер таяқшасы байқалады.

Елес боп бала күнгі балғын шағым,
Балбырап балаусалы болдым сағым.
От демді желкөріктей күрсінуге
Отырдым іштей құрап жыр шумағын.

Дүр етті концерт соңы, халық тұрды,
Бұл сәтте мен де ұмыттым алыс қырды.
Осылай кең сахнада қауыштық біз,
Адасқан семьядай соғыс жылғы.

Көзде жас, сүйдік беттен шөпілдесіп,
Дос көңіл бой көтеріп жетілді өсіп.
Арманның домнасында қайта балқып,
Жасардық жарастықтың отында өстіп.

Өзіңді құттықтаймын, келші бері,
Құшпасам дос көңілім көншімейді.
Өйткені бала кезден бауыр басқан,
Бұл достық жан сергітер, еншім еді.

ЕЛДІГІМ МЕНІҢ

Уа, ұлы Отан, өзіңді ойлап алаңмын,
Домбыраңмын күйін шерткен даламның,
Жұрт көтерген жүктеріңді қолдасып,
Заманыммен бірге жасап, жаңардым.

Ауыр жылдар тиді біздің еншіге,
Жауға аттанды егінші де, кенші де.
Тылдағы жұрт бір адамдай жұмылдық.
Аянбадық сен де, мен де, көрші де.

Соны жырға қосқым келіп мен бүгін,
Сезім тербеп шабыттанып, сергідім.
Көкіректегі көркем ойдың құдіреті,
Айтсын менің ел-жұртымның ерлігін.

Еске түссе соғыс аты — тоқталам,
Төрт жыл бойы қаншама қан төкті адам.
Уа, жас ұрпақ, аңламайсың оны сен,
Сұм фашистер атпаған соң оқ саған.

* * *

Шарпылып сарғайсам да соғыс өртке,
Шарқ ұрып қарсы шықтым қайғы-дертке.
Басқадан мені мақрұм етсең-дағы,
Елімнен бақ тағдырым жетім етпе.

Өскен жер Атыраудың өңірі еді,
Жалғасқан арманыма өмір легі.
Осыдан басталғандай ұлы мақсат,
Адамы маған ыстық көрінеді.

Солардан өнер-білім, тәлім алдым,
Бұларға басқалардан танымалмын.

Өзім де солар үшін жаралғандай
Жұртымды бір көрмесем сағынамын.

Кенеттен қозғалғандай жер өзегі,
Ақ боран ұрғылайды терезені.
Қасымда әкем де бар, шешем де бар.
Бір қауіп балғын ойды неге езеді?

Қараймын мұз әйнектен көзім жайнап,
Іш тартып мектептегі кезімді ойлап.
Жыртылған газет, журнал парақтарын,
Түптеуші ем дәптер жасап шандып байлап.

Біз қайда, майдан қайда ара шалғай
Мен бірақ жүрдім жаудан аласармай.
Маңына Москваның түскен бомба,
Қоймады жүрегіме жара салмай.

Қайдасың, балалығым, тәтті жырым,
Тым ерте бұлтқа кіріп батты күнім.
Оқуды енді еңбекке айырбастап,
Жоғалттым қоңыраудың шаттық үнін.

Кезімде он алтыға жаңа жеткен,
Шынымен кеткенің бе, бала көктем.
Қолыма айыр беріп, шалғы ұстаттың,
Әп-сәтте жетілердей аға боп мен.

Әкеме сүйенер ем, ол да кәріп,
Қинайды көне жөтел аяқ шалып.
Әйтсе де шәкірттерден көз үзбеді,
Жан еді жүдемейтін жоққа налып.

Құртқандай ел ырысын соғыс тегі,
Мұқтаждық ауыл үйде тегіс еді.

Әйтеуір, бір жақсысы осындайда,
Көршілер қолда барды бөліседі.

Сипайтын қасы, бірі маңдайымнан,
Жанымды арашалап сан уайымнан.
Аузынан бөліп берген жарты құрттың,
Ақ дәмі бал татитын таңдайымнан.

Күн бойы жан сергітіп қызу іспен,
Мақтайтын сарсу шәйін күліп ішкен.
Ақ пейіл арманы асқақ осы жандар,
Отанға жеңіс тілеп көңілі өскен.

Бұл мекен — ардагерлер өңірі еді,
Ұрпағы өркен жайған өмір елі.
Адамның таң нұрындай нұрландырып,
Желбіреп қызыл туы көрінеді.

Көне көз шаруа адамдар малын жайлап
Жүретін келер күннің қамын ойлап.
Кей сәтте күйттеп алып домбырамды,
Сырғытып «Сарыарқаны» берем ойнап.

Кететін содан көңіл көтеріліп,
Бөйыма күш бергендей еселі үміт.
Пернемді басқан сайын өршелене,
Саусақпен арманымды кетем іліп.

Тағдырдың құлазыған құба тақы,
Еш жанды өздігінен қуантпады.
Мендегі халқым сүйген қайран өнер,
Өксіген ел көңілін жұбатады.

Тұрғандай шаттық үні сонан тарап,
Ерте-кеш аптығамын таппай тағат.

Жоқтатпай жүдеулігін дүниенің,
Жұртымның кәдесіне жүрдім жарап.

Осынау қиындыққа қарамастан,
Шымыр бәп ширақ өстім бала жастан.
Әкемнің табысына масыл болмай,
Еңбекке он жасымнан араласқам.

Көнетоз үстімдегі шолақ шекпен,
Бойымды жылытқандай азап шеккен.
Кәдімгі белім бекіп, бой көрсетіп,
Мен енді жүрдім қатар ересекпен.

Тұрса да нықтан басып жүгім менің,
Саспадым, қаймықпадым, сүрінбедім.
Майданға тылда осынау көмек беріп,
Шынықтым серппедей боп, сіңірлендім.

Дән сеуіп диқандармен қырда егісте,
Ән шырқап мал жайыстым кейде өрісте.
Арқау ғып соның бәрін арманыма,
Өсіп ем сол қияпат төңкерісте.

Жыл отті келіп қаппын он жетіге,
Шамам бар жендеттермен белдесуге.
Қараймын ой жүгіртіп ел шегінің
Қып-қызыл от шарпыған келбетіне.

Қалмасын жау қолында пүліш далам,
Кейіме тентегіңе, абзал анам.
Дәрменсіз елде тегін жүргенімше,
Оқ болып жауға атылып кетсін балаң.

Бұл сөзді анам естіп аймалады,
Ел ішіне бір жұттық жайлаған-ды.

Ол мені құшырлана сүйіп жатып,
Сабырмен күрсінеді — толғанады.

Әрине төзім қажет анаға да,
Айырылу оңай ма екен балаға да.
Әкем түр екі көзі оттай жайнап.
Көргендей өскенімді жаңа ғана.

Беймаза Ақжайықтың толқындары,
Толассыз ұрғылайды толқып жарды.
Сөзімді қостағандай бұлқынады ол,
Жауыма танытпақ боп өр тұлғамды.

Айдынын толтырмасам арманымның,
Көріңсін ел көзіне қайдан ұлың.
Қайтпадым алған беттен, бөгелмедім,
Жеңіс боп сөз төркіні байламымның.

Окоптан жалғыз ағам жазған хаттың,
Ішінен оты жанған түйін таптым.
Ерлікті арманымның арқауы қып,
Жанымды жалынға орап майдан тарттым.

* * *

Күз еді Орал маңын іңір басқан,
Тосын бір сыр ұққандай сырылды аспан.
Тағатсыз жүйіткіп аққан эшелонмен,
Батысқа тарта бердік бұрылмастан.

Тоқтау жоқ басып өттік қалаларды,
Белгісіз қанша жүрдік саналмады.
Кенеттен командамен тоқтай қалып,
Адамдар орман ішін паналады.

Сыңсиды ақ қайыңдар, қарағайлар,
Қалғандай өз бетімен дала жайлар,

Атты таң, батты күндер паракталып,
Шарпылып жанып бітіп барады айлар.
Алдында қызыл тулы ақ шатырдың,
Ант беріп, солдат болып сапқа тұрдым.
Мен бұнда майдан алды кездестірдім.
Талайын өзім теңдес жас батырдың.

Аңқаулық, аңғалдықты ұмыт қылып,
Бойды да алдық біраз шынықтырып.
Отаным өзі баулып батылдыққа,
Күн бізді құттықтайтын күліп тұрып.

Шомылып сол шуаққа жас жанымыз,
Әлдилеп аялайтын аспанымыз.
Кей сәтте өмір атты ақ бесікке,
Оқ тиіп шайқалатын ақ таңымыз.

Соядатпыз ақпандағы оқ секілді,
Арада бір бөтен жан жоқ секілді
Сырласпыз,
тағдырласпыз,
бейнеттеспіз.
Найзалар орманынан да көп секілді.

Арада аға да жүр, дана да жүр,
Жас қыз бен боздақ жігіт бала да жүр.
Бәріне басшы болып ұран салып,
Ақ шашты коммунистер арада жүр.

Солардың ерліктері құлшындырып,
Келемін зұлымдықтың бұлтын түріп.
Достықтың бекім күші бойымдағы,
Барады мені ілгері ұмтылдырып.

Күндіз-түн қолым кетпей мылтығымнан,
Арман боп желбірейді ту тұғырдан.

Аяқты басқан сайын айбаттанып,
Жеңіске қол созады жұлқынып жан.

Тайсалмай талай рет алғы сапта,
Жүргенді жазбақ болып сәлем хатқа.
Отырдым тар окопты бөлме жасап,
Ойымды жиып төгіп бір параққа.

Ішінде сол сағыныш-желкенінің,
Тулайды бойға сыймай еркелігім.
Хат жазсам жау жерінде өзіңді ойлап,
Уа, анама ол да үміті ертеңімнің.

Өзіңнен айлап жүріп келген хаттың,
Ішінен жүрегіме жылу таптым.
Ол мені сан шайқастан аман сақтап,
Жүргендей солдат жанын жарылқаттың.

Ұлым деп аттанарда аймаладың,
Сол күнді сағынышпен ойға аламын.
Егіліп біз қаншама жас төксек те,
Аналық мейіріміңе тоймағанмын.

Кетпестей көз алдымнан күрсінгенің,
Сағынған жүрегіңдей дүрсілдедім.
Бұл хатты тым асығыс жазғаным сөл,
Комсомол ұлың барын білсін дедім.

Түнгі елес ұйлыққандай үйме-жүйме,
Қамалды шат көңілім қапа күйге.
Оқ асты хатты үлгірттім елге ұшырып,
Оқып бір бой жазсын деп анам үйде.

Сол хатпен қақты бірге таң канатын,
Менің де кетті ішімде махаббатым.

Аңсаған достарыма тындатсын ол,
Солдаттық тынысымның әр сағатын.

Кенеттен жау дүбірін көрді көзім,
Алға — деп бұйрық берді командирім.
Шайқаста шалдықтырып қас дұшпанды,
Көрсеттім елдігімнің ерлік кезін.

Тістеніп табан тіреп қалмай төзім,
Әкетті шымырлатып қайрат сезім.
Қеудемді танк қылып лап бергенде,
Сезбеппін бойымдағы жарамды өзім.

Тапқандай алпыс оқтың бір нүктесін,
Тарттым да автоматтың шүріппесін.
Қарбалас оқ боратып ұмтылдым тек,
Ажалдың жауға қарай бұрып көшін.

Білмеймін қаншасының құлағанын,
Қиын-ды дәл есебі бұл араның.
Жер-жерде жанып жатқан жау танкісін,
Көрем де, есім жиып қуанамын.

Зіл басып өнбей қойды жүрісім де,
Бұндайда қайтпек керек түн ішінде.
Төзім мен сабырлықтан пана тауып,
Бұлқынып шын солдаттық сыр ішімде.

Жау қуған достарымның дүбірлері,
Жаңғыртып бара жатты дүйім жерді.
Өліммен жанталасып жатсам-дағы,
Әсте бір жалғыздығым білінбеді.

Бұрауы екі ішектің күйге түспей,
Ақ үміт, асыл арман күйреді іштей,

Шайқалтып тірлігімнің шаңырағын,
Дүние бұлдырады көрген түстей.

Сұр аспан күңіреніп ішін тартып,
Жер беті мұнартады жалын шарпып.
Астында қара барқыт шымылдықтың,
Жаттым мен жарақатым жанға батып.

* * *

Жерде дүлей аспан асты қараңғы,
Түн шертеді күндізгі сол зар-әнді.
Жау оғынан ажал төніп жатқанда,
Кім таңды екен көкіректегі жарамды?

Сыз өтті ме салқын тиіп жөтеліп,
Күркіреймін көмейімнен от өріп,
Бірақ мені әкетіпті ол жерден,
Оққа бермей госпитальге көтеріп.

Жанарымнан жалын ұшқын тарамай,
Аспан ұйтқып төңкеріліп барады ай.
Әлсіреймін талмаусырап ауытқып,
Жұрт көшіп, қайта жанған шаладай.

Талай мәрте қапаландым, қамықтым,
Талай рет естен солай таныппын.
Өн бойымда дәрмен тіні қалмапты,
Қайда менің анам берген жарық күн.

Солдат жаны майдан тынбай тынбайды,
Солдат жанын қажыта алмас мұң-қайғы.
Оның соққан жүрегінде елдік бар,
Ол Отанның бұйрығын тек тыңдайды.

Осы бір сәт сыбдыр етті тіршілік,
Тұрды алдымда бір аппақ қыз күрсініп,

Соның ғана мархабаты күшті екен,
Жылыстады төнген ажал түршігіп.

Ол бейтаныс жан болмады бір өткін,
Ол досы екен сол жаралы жүректің.
Бой көтеріп, сапқа тұрып қайтадан,
Сауықтырған қыз бетінен бір өптім.

Ой салғандай оның жарқын күлгені,
Алып кетті өн бойымды гүл демі.
Қыз да тұрды үнсіздікке бөгеліп,
Мен асықтым алғы шепке кіргелі.

Қайсарлықпен қатуланып жауыма,
Бас игіздім сонау Әлпі тауына.
Өттік жарып Эльба, Висла, Одерді,
Тұмандарда оқ бораған дауылда.

Рахмет саған, дәрігер қыз, сол үшін,
Жалғастырдың өмірімнің өрісін.
Сенің арқаң жау ордасын ойрандап,
Тойын тойлап жүргенім де жеңістің.

* * *

Көз алдымда жеңіс жылдың көктемі,
Алма бақтар қайта гүлдеп көктеді.
Машықтырды ақындардың жырлары,
Асықтырды туған елдің от демі.

Күміс бұрым таудың мөлдір бұлағы,
Сықылықтап төскейлерді ұрады.
Бар тіршілік күнге қарап табынып,
Барлығы да жерге тағлым қылады.

Домбыралар күй шерткендей гүмбірлеп,
Поездар да жүйткіді кеп тым жүрдек.

Армандарын биіктерге самғатып,
Майдангерлер елге оралдық бір-бірлеп.

Шықты анашым шинель киген ұл көріп,
Құшағына қызыл-жасыл гүл толып.
Нөсерінен сағыныштың біз сол кез,
Балқып кеттік, шалқып тасып нұр болып.

Сусып түскен жапырақтай сарғайып,
Әке жоғын қалай еске алмайық.
Ағам енді сол мектепте ұстаз боп,
Інім жүрді қырда ән салып, мал жайып.

Көрсем-дағы мұқтаждықты, аштықты,
Білмеуші едім қиянатты, қастықты.
Жоғалтқам жоқ ажал асты жүрсем де,
Елге деген махаббат пен достықты.

Ортаға алып ауылдағы достарым,
Жең түрдім де тыңдап өмір бастадым.
Малға толы мынау байтақ өрістен,
Жайраң қақты менің албырт жас шағым.

Жаутаңдаған жанарыма гүл тұнып.
Мың қуандым, мың құбылып, мың күліп.
Қарап тоймай сүйсіне көз салам
Бірге оқыған қыз-жігітке ынтығып.

Жаным шуақ, көңілім нұр, сөзім жыр,
Сағынышым шартарапты кезіп жүр.
Қайда барсам өнер мені іздеді,
Бақыттылық дедім бұның өзін бір.

Кезең ғой бұл күллі ғалам жаралы,
Әр кімде де бір толықсу бар әлі,

Талай ана ұлдарынан айырылып,
Талай әке жау оғынан қаралы.

Жоғалған жоқ олар гүлдеп көктеді.
Сөйледі үнсіз шежіре боп өткенді.
Сол есімдер риясыз достықтай,
Берді бізге күн жылуын көктегі.

Жанып сүйіп жомарттығын даламның,
Сағындырған ауылымнан нәр алдым.
Жақсылықтан ауытқымайтын компастай,
Жүрегіне жақын жүрдім адамның.

Оянғандай ұйқысынан армандар,
Аймаластық жаудан тірі қалғандар.
Кең далада егін егіп, мал жайып,
Үй тұрғыздық ауылымызда сол жандар.

Медаль тағып жайраңдаған жігітпін,
Бәрі қалды соғыс жылғы күдіктің.
Нар тәуекел клуб ісін қолға алдым,
Қолға алдым да онан терең сыр ұқтым.

Білсем-дағы маған білім керегін,
Бірақ қазір елге қажет өнерім.
Кете алмадым малды ауылдан, анамнан,
Соғыстан соң соған уәде бергенмін.

Жұртқа ұнап көз байлайтын сиқырым,
Жәрмеңкесін құрушы едік күлкінің.
Кей сәттерде өлең жазып, әндетсем,
Сурет салмай өтпеуші еді бір күнім.

Жолдар жатты ши байланып жүздеген,
Көп сүріндім беймағұлым ізбенен.

Өмір өзі бізден тірлік күткендей,
Алдымызға жаятын жан қанатын.

Қару біткен қайта балқып домнада,
Астық болып кұйылса екен қамбаға.
Деп тіледік, бұл тілекті ұран қып,
Компартия берді қолға жолдама.

Жоспарланып молшылықтың негізі,
Аян берді миллиард пұт лебізі.
Тракторлар тарпа бас сап тұс-тұстан,
Тың төскейге ел үмітін емізді.

Осылайша тыңға жорық басталды.
Асыл арман баурап алды жастарды.
Шат күлкіміз көкжиегін кеңейтіп,
Жазды ақындар тың туралы дастанды.

Шаңын түріп құлазыған даланың
Жүрді бірге қыз-жігіті қаланың.
Отандастар шаттығыма үн қосып,
Басталған-ды бейбітшілік заманым.

Москва деп құлақ түріп жер жүзі.
Таныды әлем қазақ деген елді ұлы.
Сол достықтың салтанатын жырлатқан,
Бұл да менің ел-жұртымның ерлігі.

Аты шулы Ақ Жайығым әйгілі,
Ұлы істермен ұмыттырдың қайғыны.
Ойда егін, қырда малың қаптаған,
Жерің жомарт, суың арман айдыны.

Гүл жайнаған көк белесін еңбекпен,
Қанша маман өзінде өсіп ер жеткен.

Сонда-дағы үмітімнен көз жазбай,
Өскен жерден өнер отын іздеген.

Бұл жылдары дәл жиырма бір жаста едім.
Өнерлінің танушы едім қас-көзін.
Олар сонан клубқа көп келетін.
Арамызды жалғастырып жас сезім.

Жүрдік қырда сахна жасап жайлауды,
Қажеті не шымылдықты ойлауды.
Машина жоқ, көліктерге тиеліп,
Құмартушы ек ел өнерін тойлауды.

Домбыраға қобыз сырнай қосылып,
Әрлентеді күй шаттығын өсіріп.
Аккорд басқан саусақтарша жөнкітін,
Көңіл шіркін алып ұшып көсіліп.

Дөңгеленіп шықса ортаға биші қыз,
Жұрттан бұрын шалқитынбыз күйші — біз.
Анам сонда өз келінім болғай деп,
Осы қызға сүйсінуші ек үй ішіміз.

Жүрді қыз да ақ тотыдай таранып,
Арамызда жарастықтың бары анық.
Жыл соңында бір жас отау қосылды,
Ауылдағы көне шаңырақ жаңарып.

Көргім келіп жұрттан бұрын таң нұрын,
Жаттап айттық қанша автордың ән-жырын.
Қайткенде де озбақ болып уақыттан,
Қызықтаушы ек, жастық шақтың сан сырын.

Жалындатып еңбекпен әр сағатын,
Өнерлі де сонан дамыл табатын.

Сол албырттық берекемді тасытып,
Малды ауданда күй шертемін сен боп мен.

Шежіредей тарихи сыр сақтаған,
Уа, қағазым, атақ-даңқың бақ маған.
Аспанымнан бақытымның желі есіп,
Жайлауымда күлімдейді шат заман.

Маған ыстық бір күнімнен бір күнім,
Қосмоста да сыңғыры бар күлкімнің.
Келешегі шалқар шабыт секілді.
Өнер сүйгіш жүрегіндей жұртымның.

Қол созғандай арманымның ертеңі,
Жүрек толқып дәуір күйін шертеді.
Ата деген немеремнің үнімен
Көңіл өсіп, көтеремін еңсені!

МАЗМУНЫ

«Сүйемін»	5
«Соғыстан соң»	6
Коммунистер	—
Орыс досыма	7
Анама	8
Жиырма алтыншы жылғылар	—
Даланың ақ гүлі	10
Өнерім-ай	11
Ақ тілек	12
Той әсері	13
Көңіл қасиеті	14
Үңілдім бір сәт айнаға	15
Балалықты аңсау	16
Сағыныш	—
«Сүйемін»	18
«Сағындым мен»	—
«Алматыға барарда»	19
«Тосын бір сәт»	—
Майор Маулетовке	20
«Сенің күлкің»	21
Жолда	22
«Көңілімді еліктіріп»	—
«Аппағым-ау»	23
«Айналдым мен көзіңнен»	—
Әніңді аңсаймын	24
«Нәрестенің күлкісі»	—
Тұңғыш ән	25
Бесік жыры	—
Ұлыма	26
Батыр туралы баллада	27
Естелік жыры	36
Елдігім менің	41

